

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

TARYBA

TARYBOS REZOLIUCIJA

2011 m. birželio 10 d.

dėl nusikaltimų aukų teisių užtikrinimo ir apsaugos, ypač baudžiamosiose bylose, gerinimo veiksmų plano

(2011/C 187/01)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

kadangi:

(1) Aktyvi nusikaltimų aukų apsauga yra vienas iš pagrindinių Europos Sąjungos ir jos valstybių narių prioritetų. Europos Sąjungoje Pagrindinių teisių chartija (toliau – Chartija) ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – Konvencija), kurių šalys yra visos valstybės narės, ragina valstybes aktyviai apsaugoti nusikaltimų aukas.

(2) Europos Sąjunga sėkmingai sukūrė laisvo judėjimo ir apsigyvenimo erdvę, kurios privalumais piliečiai naudojami vis daugiau keliaudami, studijuodami ir dirbdami kitose, ne savo gyvenamosios vietos, šalyse. Tačiau vidaus sienų panaikinimo ir vis didesnio naudojimosi teisėmis laisvai judėti bei apsigyventi neišvengiama pasekmė – vis didesnis asmenų, tapusių nusikaltimų aukomis ir dalyvaujančių nagrinėjant baudžiamąsias bylas kitoje, ne savo gyvenamosios vietos, valstybėje narėje, skaičius.

(3) Todėl reikia imtis konkrečių veiksmų siekiant užtikrinti bendrus būtinausius nusikaltimų aukų ir jų teisių apsaugos baudžiamosiose bylose standartus visoje Sąjungoje. Tokie veiksmai, kurie gali apimti teisės aktus ir kitas priemones, sustiprins piliečių pasitikėjimą, kad Europos Sąjunga ir jos valstybės narės apsaugos ir užtikrins jų teises.

(4) Stokholmo programoje „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“⁽¹⁾ Europos Vadovų Taryba pabrėžė, kad svarbu teikti specialią pagalbą ir teisinę apsaugą pažeidžiamiausiems asmenims arba asmenims, patekusiems į ypač nesaugią padėtį, pavyzdžiui, asmenims, nuolat patiriantiems artimųjų smurtą, patyrusiems smurtą dėl lyties ar asmenims, tapusiems kitokių nusikaltimų aukomis valstybėje narėje, kurios piliečiai ar gyventojai jie nėra. Atsižvelgdama į Tarybos išvadas dėl strategijos siekiant užtikrinti asmenų, kurie Europos Sąjungoje nukentčia nuo nusikaltimų, teisių įgyvendinimą ir teikti šiems asmenims geresnę paramą⁽²⁾, Europos Vadovų Taryba paragino laikytis integralaus ir suderinto požiūrio į nusikaltimų aukas. Vykdydama Stokholmo programą Europos Komisija pasiūlė priemonių dėl nusikaltimų aukų rinkinių, įskaitant Direktyvą dėl nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos⁽³⁾ bei Reglamentą dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose⁽⁴⁾.

(5) Atsižvelgdama į reikšmingą pažangą, padarytą įgyvendinant veiksmų planą, skirtą įtariamųjų ar kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesinėms teisėms stiprinti⁽⁵⁾, Taryba mano, kad reikėtų laikytis panašaus požiūrio nusikaltimų aukų apsaugos srityje.

⁽¹⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1; žr. 2.3.4 punktą.

⁽²⁾ Priimtos 2009 m. spalio 23 d. Liuksemburge įvykusiame 2969-ame Teisingumo ir vidaus reikalų posėdyje.

⁽³⁾ Dok. 10610/11 DROIPE 45 JUSTCIV 141 ENFOPOL 165 DATA-PROTECT 58 SOC 434 FREMP 59 CODEC 887 (COM(2011) 275 galutinis, 2011 m. gegužės 18 d.).

⁽⁴⁾ Dok. 10613/11 JUSTCIV 143 COPEN 123 CODEC 889 (COM(2011) 276 galutinis, 2011 m. gegužės 18 d.).

⁽⁵⁾ 2009 m. lapkričio 30 d. rezoliucija (2009/C 295/01) (OL C 295, 2009 12 4, p. 1).

- (6) Veiksmai šioje srityje tikslingai laikomi tarpusavio pripažinimo principo – svarbiausio laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės kūrimo principo – įgyvendinimo proceso dalimi: iš tiesų, SESV 82 straipsnio 2 dalies c punkte nustatyta, kad Sąjunga, priimdama direktyvas, nustato minimalias taisykles, kokių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teismiam bendradarbiavimui tarpvalstybinio pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti.
- (7) Nusikaltimų aukų vaidmens klausimas Sąjungos lygiu jau buvo sprendžiamas 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatiniame sprendime 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose. Tačiau jau praėjo daugiau kaip dešimt metų nuo tos priemonės patvirtinimo; kadangi padaryta pažanga kuriant laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, taip pat dėl likusių su įgyvendinimu susijusių klausimų nusikaltimų aukų teisių srityje reikia, kad Sąjunga peržiūrėtų šio pamatinio sprendimo turinį ir jį sugriežtintų, atsižvelgdama ir į Komisijos tyrimų, susijusių su šios priemonės įgyvendinimu ir taikymu, rezultatus ⁽¹⁾.
- (8) Taip pat reikėtų peržiūrėti galiojančius mechanizmus, kuriais užtikrinama, kad nusikaltimų aukoms būtų teisingai ir tinkamai kompensuota už patirtą žalą, pavyzdžiui, koks numatytas su nusikaltimų aukomis susijusioje 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvoje 2004/80/EB, ir juos prirėkus patobulinti, kad būtų padidintas jų veiksmingumas ir būtų prisidėta papildant nusikaltimų aukų apsaugai skirtas priemonės.
- (9) Be to, turėtų būti sukurtas mechanizmas, kuriuo būtų užtikrintas valstybių narių teismo sprendimų dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimas, atsižvelgiant į Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose. Šiuo mechanizmu turėtų būti papildytas mechanizmas dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose, numatytas šiuo metu svarstomoje Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl Europos apsaugos orderio. Abiejuose pasiūlymuose pateiktomis nuostatomis neturėtų būti nustatytos prievolės keisti apsaugos priemonėms
- skirtas nacionalines sistemas, bet turėtų būti leista valstybėms narėms pačioms nuspręsti, pagal kurią sistemą jos gali kurti ar taikyti apsaugos priemonės.
- (10) Atsižvelgiant į šių klausimų svarbą ir sudėtingumą, atrodo, tikslinga juos spręsti palaipsniui, užtikrinant bendrą nuoseklumo pusiausvyrą. Nagrinėjant veiksmus, kurių ateityje reikėtų imtis kiekvienoje srityje, galima sutelkti dėmesį į kiekvieną atskirą priemonę siekiant nustatyti problemas ir jas spręsti taip, kad kiekviena priemonei būtų suteikta pridėtinės vertės.
- (11) Ypatingą dėmesį reikėtų skirti įstatymo galią turinčių priemonių šioje srityje įgyvendinimo procesui. Praktinės priemonės ir geriausios praktikos pavyzdžiai galėtų būti pateikti neprivalomame teisės akte, pavyzdžiui, rekomendacijoje, siekiant padėti valstybėms narėms ir jas paskatinti įgyvendinimo proceso metu.
- (12) Svarstant būtinas priemonės nusikaltimų aukų apsaugai gerinti turėtų būti tinkamai atsižvelgta į principus, kurie, pavyzdžiui, pateikti Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje Rec(2006)8 dėl pagalbos nuo nusikaltimų nukentėjusiems asmenims. Sąjunga turėtų ypač atsižvelgti į standartus, nustatytus 2011 m. balandžio 7 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimtoje Europos Tarybos konvencijoje dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos bei kovos su juo.
- (13) Šio dokumento priede pateiktas priemonių sąrašas turėtų būti laikomas orientaciniu, jame aptarta tik pirma grupė priemonių, kurių reikia imtis prioritetu tvarka. Jei tikslinga, taip pat atsižvelgiant į vykdomą šiame veiksmų plane aptartų teisės aktų patvirtinimo ir įgyvendinimo procesą, ateityje gali būti pasiūlyta daugiau pagal teisėkūros procedūrą priimtų ir kitų teisės priemonių, taip pat praktinių priemonių,

⁽¹⁾ Žr. Komisijos ataskaitą pagal 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose 18 straipsnį (COM(2004) 54 galutinis/2, 2004 m. vasario 16 d.); Komisijos ataskaitą pagal 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinio sprendimo dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose (2001/220/TVR) 18 straipsnį (COM(2009) 166 galutinis, 2009 m. balandžio 20 d.); poveikio įvertinimą, pridėtą prie Komisijos pasiūlymo dėl direktyvos, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai (SEC(2011) 780 galutinis, 2011 m. gegužės 18 d.).

PRIĖMĖ ŠIĄ REZOLIUCIJĄ:

1. Kad būtų pagerintas nusikaltimų aukų teisių užtikrinimas ir apsauga, visų pirma nagrinėjant baudžiamąsias bylas, turėtų būti imamasi veiksmų Europos Sąjungos lygiu. Tokie veiksmai gali apimti teisės aktus ir kitas priemones.

2. Taryba palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl priemonių dėl nusikaltimų aukų rinkinio ir prašo Komisijos pateikti pasiūlymų dėl veiksmų plane išdėstytų priemonių.
 3. Kaip būsimų veiksmų pagrindą Taryba patvirtina šios rezoliucijos priede išdėstytą „Nusikaltimų aukų teisių užtikrinimo ir apsaugos gerinimo veiksmų planą“ (toliau – veiksmų planas). Priemonėms, pateiktoms veiksmų plane, kurių galėtų papildyti kitos priemonės, turėtų būti teikiamas prioritetas.
 4. Taryba išnagrinės visus pagal veiksmų planą pateiktus pasiūlymus ir ketina juos nagrinėti pirmumo tvarka.
 5. Taryba veiks visapusiškai bendradarbiaudama su Europos Parlamentu pagal taikytinas taisykles.
-

PRIEDAS

NUSIKALTIMŲ AUKŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO IR APSAUGOS, YPAČ BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE, GERINIMO VEIKSMŲ PLANAS

Toliau nurodytų priemonių eiliškumas yra orientacinis. Pateikti su kiekviena priemone susiję paaiškinimai tik preliminariai apibūdina pasiūlytą veiksmą, jais nesiekama reglamentuoti atitinkamos priemonės tikslios taikymo srities ir turinio. Šiuo veiksmų planu papildomi ir plėtojami Europos Komisijos pasiūlymai dėl priemonių dėl nusikaltimų aukų rinkinio.

Bendrieji principai

Veiksmais, skirtais nusikaltimų aukų teisių užtikrinimui ir apsaugai gerinti, Sąjungos lygiu turėtų būti siekiama nustatyti bendrus būtiniausius standartus ir pasiekti, be kita ko, šiuos bendruosius tikslus:

1. Nustatyti tinkamas procedūras ir struktūras, kad nagrinėjant baudžiamąsias bylas būtų gerbiamas nusikaltimo aukos orumas, asmeninis bei psichologinis integralumas ir privatumas.
2. Gerinti nusikaltimų aukų galimybes pasinaudoti teise kreiptis į teismą, taip pat ir didinant paramos aukoms tarnybų vaidmenį.
3. Sukurti tinkamas procedūras ir struktūras, kuriomis būtų siekiama vykdyti antrinės ir pakartotinės viktimizacijos prevenciją.
4. Skatinti nusikaltimų aukoms teikti vertimo žodžiu ir raštu paslaugas nagrinėjant baudžiamąsias bylas.
5. Atitinkamais atvejais skatinti aukas aktyviai dalyvauti nagrinėjant baudžiamąsias bylas.
6. Geriau užtikrinti aukų ir jų advokatų teisę laiku gauti informaciją apie bylą ir jos nagrinėjimo rezultatus.
7. Skatinti siekti atkuriamojo teisingumo ir taikyti alternatyvaus ginčų sprendimo metodus atsižvelgiant į aukos interesus.
8. Ypatingą dėmesį skirti vaikams, kurie sudaro labiausiai pažeidžiamų aukų grupės dalį, ir visada atsižvelgti į vaiko interesus.
9. Užtikrinti, kad valstybės narės teiktų mokymą ar skatintų teikti mokymą visiems susijusiems specialistams.
10. Užtikrinti galimybę aukai gauti tinkamą kompensaciją.

Stiprindama aukų teises nagrinėjant baudžiamąsias bylas Sąjunga atsižvelgia į pagrindinius nacionalinių baudžiamosios teisės sistemų elementus ir tinkamai atsižvelgia į visų susijusių šalių interesus, taip pat į bendrą baudžiamosios bylos nagrinėjimo tikslą.

Siekiant šių tikslų turėtų būti taikomos toliau nurodytos priemonės, taip pat visos kitos priemonės, kurios gali būti tinkamos įgyvendinant galiojančius teisės aktus.

A priemonė. Direktyva, kuria keičiamas 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose

2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose buvo svarbus žingsnis nustatant visapusišką požiūrį į nusikaltimų aukų apsaugą ES. Tačiau praėjus dešimt metų po pamatinio sprendimo patvirtinimo, būtina patikslinti ir papildyti jame nustatytus principus ir gerokai padidinti nusikaltimų aukų apsaugą visoje ES, visų pirma nagrinėjant baudžiamąsias bylas. Šiuo tikslu 2011 m. gegužės 18 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Direktyvos, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai. Taryba įsipareigoja išnagrinėti šį pasiūlymą prioriteto tvarka, taip pat atsižvelgdama į pirmiau nurodytus bendruosius principus.

B priemonė. Rekomendacija ar rekomendacijos dėl praktinių priemonių ir geriausios praktikos, susijusios su A priemonėje nurodyta direktyva

Patvirtinus išsamią privalomą teisinę priemonę, nurodytą A priemonėje, Komisijos prašoma kuo įmanoma greičiau papildyti ją pasiūlymu (ar pasiūlymais) dėl rekomendacijos, kuri būtų valstybėms narėms skirtos gairės ir modelis, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos joms įgyvendinti direktyvą, remiantis direktyvoje nurodytais principais. Šioje

rekomendacijoje turėtų būti apžvelgti valstybių narių geriausios praktikos pavyzdžiai paramos aukoms ir jų apsaugos srityje ir jais remiamasi laikantis taikytinų įstatymo galią turinčių priemonių sistemos.

Rekomendacijoje turėtų būti atsižvelgta į geriausios praktikos pavyzdžius aukų apsaugos klausimu, įskaitant nevyriausybinių organizacijų bei kitų nei Europos Sąjunga institucijų nustatytus pavyzdžius, pavyzdžiui, Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendaciją Rec(2006) 8 dėl pagalbos nuo nusikaltimų nukentėjusiems asmenims, ir turėtų būti sprendžiami tų sričių, kurios nurodytos A priemonėje, klausimai.

C priemonė. Reglamentas dėl nusikaltimų aukų apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose

2011 m. gegužės 18 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl Reglamento dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose, kad būtų papildytas tarpusavio pripažinimo mechanizmas, numatytas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje dėl Europos apsaugos orderio, kuri šiuo metu svarstoma. Šioje direktyvoje numatyta nustatyti teisminės ar lygiavertės institucijos priimtų sprendimų baudžiamosiose bylose, kuriais siekiama apsaugoti nusikaltimo auką nuo tolesnio pavojaus, kurį gali sukelti kaltinamasis, tarpusavio pripažinimą. Panašus mechanizmas numatytas siekiant nustatyti apsaugos priemonių civilinėse bylose tarpusavio pripažinimą. Taryba įsipareigoja išnagrinėti šį pasiūlymą prioriteto tvarka, taip pat atsižvelgdama į pirmiau nurodytus bendroesius principus.

D priemonė. 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvos 2004/80/EB dėl kompensacijos nusikaltimų aukoms peržiūra

Atsižvelgiant į Komisijos ataskaitos dėl Tarybos direktyvos 2004/80/EB taikymo ir tolesnės analizės išvadas, Komisijos prašoma peržiūrėti direktyvą dėl kompensacijos, visų pirma ar reikėtų peržiūrėti ir supaprastinti galiojančias procedūras, pagal kurias nusikaltimų aukos gali reikalauti kompensacijos, ir pateikti atitinkamų pagal teisėkūros procedūrą teikiamų ir kitų pasiūlymų dėl teisės aktų kompensacijos nusikaltimų aukoms srityje.

E priemonė. Specialūs aukų poreikiai

Bendro pobūdžio teisės akte, kuris numatytas pagal A priemonę, bus pateiktos bendrosios taisyklės, taikomos visoms nusikaltimų aukoms, kurioms reikalinga pagalba, parama ir apsauga nagrinėjant baudžiamąsias bylas dėl nusikaltimų, kurių aukomis jos tapo. Šiame teisės akte taip pat bus pateiktos bendrosios taisyklės, susijusios su visų rūšių pažeidžiamomis aukomis.

Kai kurios aukos turi specialių poreikių, kurie priklauso nuo nusikaltimo, kurio aukomis jos tapo, rūšies ar aplinkybių, dėl šių nusikaltimų socialinių, fizinių ir psichologinių pasekmių, pavyzdžiui, prekybos žmonėmis aukos, vaikai seksualinio išnaudojimo aukos, terorizmo aukos ir organizuotų nusikaltimų aukos. Turėtų būti toliau svarstoma, kad jų specialiems poreikiams tenkinti galėtų būti skirti konkretūs teisės aktai, kuriais kovojama su šių rūšių nusikaltimais.

Kita vertus, kai kurioms nusikaltimų aukoms reikia specialios paramos ir pagalbos dėl jų asmeninių savybių, kurias reikia įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju. Šiuo atžvilgiu vaikus reikėtų laikyti ypač pažeidžiamais.

Komisijos prašoma, jai vykdant pirmiau nurodytų ir visų kitų su konkrečiomis nusikalstamumo sritimis susijusių įstatymo galią turinčių aktų įgyvendinimo kontrolę ir įvertinus jų taikymą praktikoje po to, kai baigiasi įgyvendinimo laikotarpis, rekomendacijų forma pasiūlyti praktinių priemonių ir pateikti geriausios praktikos pavyzdžių, kad valstybės narės galėtų tuo vadovautis tenkindamos specialius aukų poreikius.